

Digitální rektální vyšetření v diagnostice potenciálně agresivních karcinomů prostaty

Fedorko M.^{1,2}, Kašík M.¹, Klebanová S.¹, Plevová M.^{1,2}, Sorokač Kubolková A.^{1,2}, Kučerová M.³, Pacík D.^{1,2}

¹Urologická klinika FN Brno, ²LF Masarykovy Univerzity Brno, ³Institut biostatistiky a analýz, Masarykova Univerzita Brno

Cíl práce: Vyhodnocení diagnostického přínosu digitálního rektálního vyšetření (DRV) v detekci potenciálně agresivních karcinomů prostaty (KP) se zaměřením na pacienty s hladinou PSA < 4 ng/ml.

Materiál a metody: Byla provedena retrospektivní analýza punkčních biopsií prostaty (PBP) provedených na našem pracovišti v období 6 let (2010 - 2015). V celé skupině a u pacientů s různými intervaly hodnot PSA byl mezi skupinami se suspektním a nesuspektním DRV srovnán počet detekovaných potenciálně agresivních KP, definovaných jako Gleasonovo skóre (GS) v biopsii ≥ 7 . Výsledky byly statisticky zpracovány pomocí Fisherova přesného testu (hladina významnosti $p = 0,05$). Pro jednotlivé hladiny PSA byla stanovena pozitivní prediktivní hodnota (PPV) DRV.

Výsledky: Bylo hodnoceno 2686 PBP se známou hodnotou PSA a výsledkem DRV. Základní charakteristika souboru je uvedena v tab. 1. Celkově bylo zjištěno 840 KP (421 hmatných, 419 nehmatných). Zastoupení KP s $GS \geq 7$ ve skupinách se suspektním a nesuspektním DRV bylo 296, resp. 191 ($p < 0,001$; RR 1,54 CI 95% = 1,37-1,74; OR 2,83, CI 95% = 2,13-3,76).

Ve skupině s PSA 2-3 ng/ml ($n = 167$, DRV susp. 49 pacientů) bylo zjištěno 32 KP (13 hmatných, 19 nehmatných). Zastoupení KP s $GS \geq 7$ a $GS \leq 6$ ve skupinách se suspektním a nesuspektním DRV bylo 9 k 4, resp. 4 k 15 ($p = 0,01$; RR 3,29, CI 95% = 1,28-8,44; OR 8,44, CI 95% = 1,68-42,36), riziko detekce KP s $GS \geq 7$ při suspektním DRV 69,2% vs. 21% při nesuspektním DRV (rozdíl 48,2%), PPV suspektního DRV při PSA 2-3 ng/ml 26,5%.

Ve skupinách PSA < 2 ng/ml, PSA < 2,5 ng/ml, PSA < 4 ng/ml, PSA 3-4 ng/ml, PSA 2,5-4 ng/ml nebyl rozdíl signifikantní, hraničně významný rozdíl byl ve skupině PSA < 3 ng/ml (tab. 2, 3). PPV susp. DRV u PSA < 2 ng/ml je pouze 9,8% a nádory s $GS \leq 6$ tvoří 60%. PPV suspektního DRV při různých hladinách PSA sumarizuje tab. 4.

Závěr: Suspektní nález při DRV signifikantně zvyšuje riziko záchytu potenciálně agresivního KP. Ve skupině pacientů s PSA 2-3 ng/ml a suspektním DRV je toto riziko vyšší téměř o 50% ve srovnání s nesuspektním DRV, tito pacienti by proto měli mít vždy bez ohledu na zvolenou strategii časně detekce KP provedeno DRV, především pokud je indikační hranice PSA pro PBP ≥ 3 ng/ml. Naopak, neprovedení DRV při hodnotě PSA < 2 ng/ml s sebou nese minimální riziko přehlédnutí potenciálně agresivního KP.

Počet provedených biopsií	2700
Věk median (rozptyl)	67 (21 - 91)
První biopsie (%)	1710 (63,3%)
Rebiopsie (%)	990 (36,7%)
Hodnota PSA median (rozptyl)	6,2 (0 - 4994)
Počet vzorků median (rozptyl)	14 (2 - 33)
Znamé PSA a DRV	2686
Počet CaP (míra detekce)	843 (31,2%)
Detekce v první biopsii (%)	643 (37,6%)
Detekce v rebiopsiích (%)	200 (20,2%)
Suspektní nález při DRV (%)	782 (29%)

Tab. 1. Základní charakteristiky souboru.

PSA	n	CaP	PPV
jakékoliv	782	423	54,1%
< 2	102	10	9,8%
2 - 3	49	13	26,5%
3 - 4	70	30	42,9%
> 4	556	368	66,2%
< 4	221	53	24,0%
< 3	151	23	15,2%

Tab. 4. Pozitivní prediktivní hodnota suspektního digitálního rektálního vyšetření pro detekci KP při různých hodnotách PSA.

PSA (ng/ml)	CaP				p
	DRV susp.		DRV nesusp.		
	GS > 6	GS \leq 6	GS > 6	GS \leq 6	
jakékoliv	296	125	191	228	< 0,001
< 2	4	6	1	5	> 0,99
2 - 3	9	4	4	15	0,01
3 - 4	16	14	19	18	> 0,99
> 4	267	101	167	194	< 0,001
< 2,5	7	8	3	9	0,42
2,5 - 4	22	16	21	25	0,28
> 2,5	289	117	188	219	< 0,001
> 2	292	119	190	227	< 0,001
< 3	13	10	5	16	0,04
> 3	283	115	186	212	< 0,001
< 4	29	24	24	34	0,2

Tab. 2. Charakteristika detekovaných CaP při různých hladinách PSA

	N	CaP	GS > 6	GS \leq 6	RR	CI = 95%	OR	CI = 95%	p	Rozdíl rizika
DRV susp.	49	13	9	4	3,29	1,28 - 8,44	8,44	1,68 - 42,36		
DRV nesusp.	118	19	4	15					0,01	48,2%

Tab. 3. Riziko detekce CaP s $GS > 6$ při DRV susp. u pacientů s PSA 2-3 ng/ml.

